

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА КВАРТИР БУДИНКІВ 60-70-Х РОКІВ В СРСР

Стаття присвячена визначенню особливостей внутрішнього середовища квартир будинків 60-70-х років в СРСР.

Ключові слова: типізація будинків, будинки 60-70-х років в СРСР, малоповерхові будинки, "хрущовки", внутрішнє середовище.

Постановка проблеми. Проблема внутрішнього середовища квартири в будинках 60-70-х років з'явилась достатньо давно. Того часу архітектори були позбавлені можливості достатньо піклуватися про комфорт мешканців, та й люди, які звикли до життя в бараках після Великої Вітчизняної війни, багато чого не вимагали. Мінімальна площа квартир їхніх кімнат дозволяла архітекторам заселити більше народу. Саме кількість новоселів тоді мало пріоритетне значення.

Мета статті дослідити особливості формування внутрішнього середовища квартир в будинках 60-70-х років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами внутрішнього середовища квартири в будинках 60-70-х років займалося чимало дослідників, серед них: Змеул С. Г. "Архітектурна типологія будівель і споруд" та Бальчунас В. "Творчість в масовому житловому будівництві". Дослідження в галузі внутрішнього середовища квартири в будинках 60-70-х років широко і змістовно викладено в літературі, але не є цілком розкритою. Проаналізувавши всі дослідження і публікації, виявилось, що глибокого дослідження на дану тему не було представлено в достатній мірі.

Виклад основного матеріалу. "Технічний переворот неймовірним чином змінив для нас навколишній світ, його вигляд і наші зв'язки з ним. Ми придбали новий зір і нові громадські стосунки, але наші житла ще не відповідають їм.

Проблема будинку – проблема епохи. Від неї сьогодні залежить рівновага суспільства. У епоху оновлення перший борг архітектури – зробити переоцінку цінностей, переглянути складові елементи будинку" (Ле Корбюзьє) [3].

Проблема житла – одна з найгостріших проблем людства. Вона породжена соціальними причинами і має соціальний зміст. Шляхи її рішення не можуть бути чисто технічними, інженерно-будівельними і архітектурно-художніми. Вони істотно залежать від економічних, політичних і екологічних обставин [1].

Квартирне питання переслідувало Радянський Союз з першого дня його існування. Нові підприємства, побудовані ударними темпами, без яких-небудь економічних розрахунків, вимагали мільйонів робітників, а селити їх було ніде. До 1939 року у великих містах країни на людину доводилося в середньому 5-6 метрів житлової площі, а то і менше. Більшість сімей жили в одній кімнаті гуртожитку. Війна тільки погіршила стан: мільйони людей позбулися даху і вимушені були жити або у родичів, або у бараках.

Питання доступного житла з гостро людського перетворився на гостро політичний. Вирішенням проблеми стала програма будівництва доступного житла. За 15 років з 1955 по 1970 володарями нових квартир стали 54 мільйони громадян – чверть усього населення країни.

Саме будинки в 60-70-х роках зводились під час правління М. С. Хрущова, який ставив завдання щодо забезпечення житлом всього населення. На ім'я тоді правлячого в країні політика, в народі, і названі ці будинки – "хрущовки". В період правління Хрущова було закладено нове унікальне і характерне тільки для соціалістичних країн направлення, будівництво бюджетного житла у величезних кількостях. У гонитві за загальним щастям, такі цінності як домашнє вогнище були другорядні.

Історію розвитку сучасного стандартного житла прийнято ділити на чотири етапи:

– перше покоління житла (1960). Перехід від комунальних квартир з покімнатним заселенням до квартир з родинним заселенням – новий якісний стрибок в порівнянні з попереднім періодом житлового будівництва. Проектуються малометражні квартири з малими площами кімнат, кухонь і інших приміщень квартири, з облаштуванням так званої "займу" – проходу в кухні через нього, а в спальню – через загальну кімнату (де теж розміщується спальне місце); з вузькими коридорами, поєднаними санвузлами);

– друге покоління житла (1964). Перехід до типів житлових будівель з поліпшеним плануванням. Деяке збільшення площ житлових приміщень, роздільні санвузли в двух-, трьох- і більше кімнатних квартирах виключення "займу" і прохідних кімнат;

– третє покоління житла (1969, БНіП 1971). Перехід до нових типів квартир: збільшення числа типів квартир (типи А і Б – всього 10 типів одно-п'ятикімнатних квартир), збільшення площ приміщень квартири: загальної кімнати – до 15-16-18 м², спальень – до 8-10-12 м², кухні – не менше 7 м², приміщення ванної кімнати збільшене з розрахунку на установку ванни завдовжки 1,7 м і місця для пральної машини і бака для брудної білизни. Збільшення площі літніх приміщень до 10-25% житлової площі; невелике підвищення висоти поверху – з 2,7 до 2,8 і до 3 м в районах Півночі і Півдня. Обов'язкове облаштування сміттєпроводу в п'ятиповерхових будівлях,

поліпшення звукоізоляції і теплоізоляції (дуже важливе підвищення якості житла!). Збільшення на 15% загальної площі в сільських житлових будинках і будинках, що будуються в північних районах;

– четверте покоління житла (1970-1980-і). Проекти цього покоління житла орієнтувалися на подальше підвищення комфортності квартир [1].

Скромні параметри радянського житла брали не зі стелі. Німецькі соціал-демократи дбали про гідне житло для робітників ще в 70-80-х роках XIX століття. Фахівці радянського держбуду ознайомилися з цим досвідом [2]. Аналіз квартир, які будувалися в Німеччині у кінці 20-х років, ожили в 50-і роки за одним вирахуванням: німецькі проекти містили в собі комору (рис. 1), яку у нас вирішили викинути (рис. 2), – для радянської людини було точно вчислено, скільки йому потрібно мати майок, светрів і костюмів. Нічого "зайвого" не повинно бути. Вважалося, що в шафі повинно бути максимум 50 см штанги на людину, тобто якщо в квартирі проживає 3 людини, їм буде достатньо 1,5-метрової шафи. На цьому просторі повинен був поміститися увесь одяг радянського трудівника: 2 костюми, 2 сорочки, 2 майки, светр, і так далі.

В Радянському Союзі теорію "мінімуму" розробляв ще в 30-х роках московський архітектор Лазар Чериковер. Він підрахував: щоб нормально вмиватися, людині потрібно усього півметра перед раковиною і 70 см завширшки (рис. 3), а щоб витертися банним рушником – 110 см. Чериковер вчислив все, і скільки місця потрібно хазяйці на кухні, і який простір дозволить взути черевики (рис. 4). Саме завдяки ньому відомо, що передпокій шириною 110 см достатній для того, щоб людині і роздягтися, і пальто повісити. Надалі ці норми увійшли до будівельних норм і правил – БНіПи, – розроблені Академією будівельних наук в 1958 році.

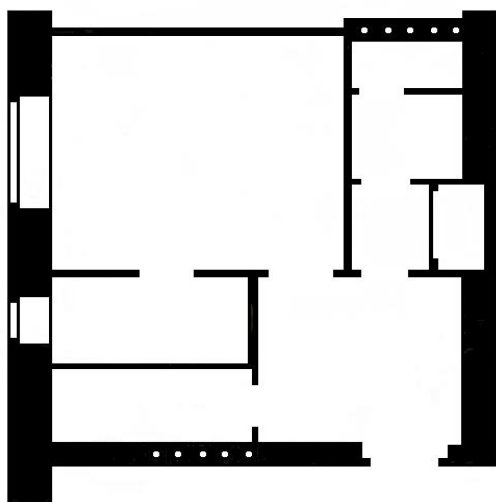


Рис. 1. Німецький проект квартири

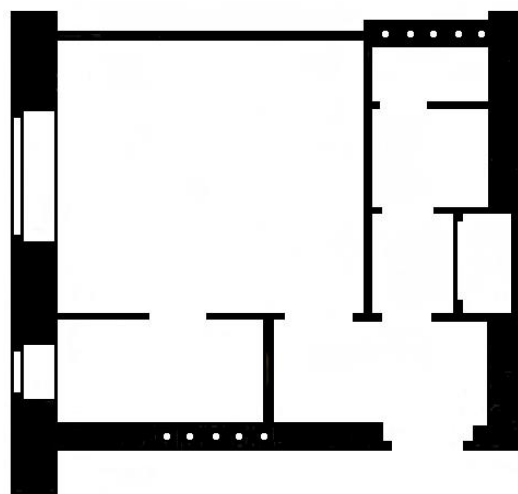


Рис. 2. Радянський проект квартири

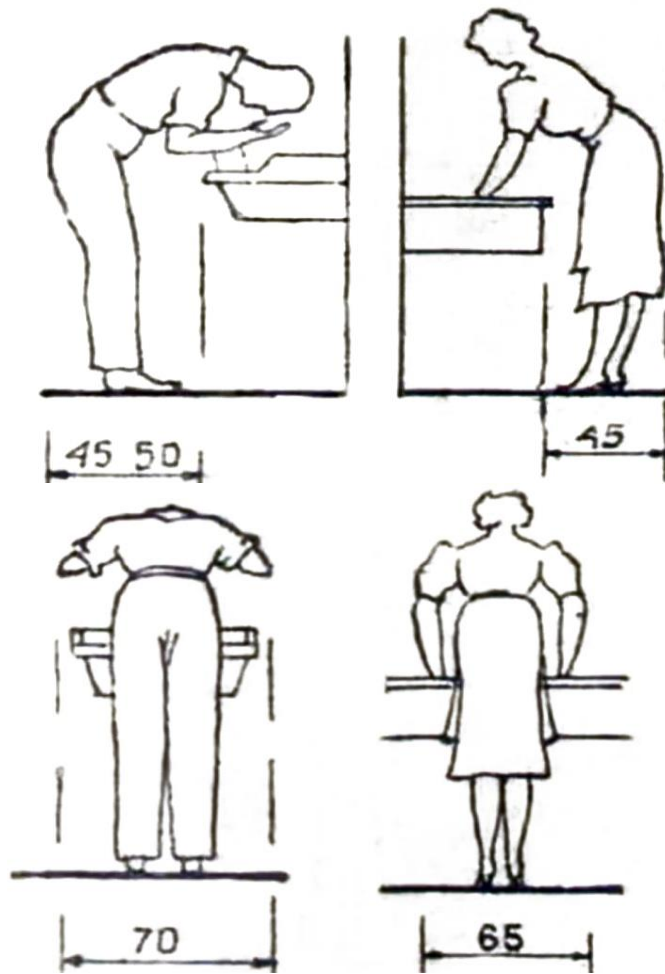


Рис. 3. Теорія "мінімуму" архітектора Лазара Чериковера [4]



Рис. 4. Теорія "мінімуму" архітектора Лазара Чериковера [4]

Отже, саме розмах масового житлового будівництва викликав потребу створення меблів, що відповідають (по своїх розмірах і конструкції) малометражним квартирам.

Меблі повинні відповідати по розмірах приміщенню, для якого вона призначається, а також речам для зберігання яких вона служить.

Для таких малометражних квартир мають бути принципово нові меблі, при чому їх повинно бути багато. Розробляється в країні перші секційні меблі. Гідне різноманіття типових меблів було представлено на Всесоюзній виставці вже в 1956 році.

В якості головного способу у боротьбі з тісністю жвава дизайнерська думка запропонувала всілякі варіанти меблів, що трансформуються. Найзухваліші проекти мали на увазі комбінацію, наприклад, письмового столу і ліжка (рис. 5), вдень – стіл, вночі – спальне місце. На практиці ж усе обмежалося спокійнішими варіантами: секретерами і ставшими дуже популярними крісла і диван-ліжка.



Рис. 5. Меблі-трансформери [4]

Через деякий час виявилось, що "хрущовські" будинки виявилися занадто тісними. Вже в 60-х роках учені знову виконали роботу Лазаря Чериковера. Щоб переглянути норми площі були вивчені усі види діяльності, якими можна займатися удома. Їх виявилось 85 – від читання книги і готування їжі до сповивання дитини. І усе це скрупульозні дослідники перевели в мову цифр. Грандіозна праця привела до народження нового формату житла. Але "народитися" на світ вони змогли тільки тому, що житловий голод на той час втратив минулу гостроту. Тепер можна було подумати і про те, щоб покращити комфорт в таких квартирах.

Висновок. Будинки в 60-70-х роках, які зводились під час правління М. С. Хрущова, на ім'я якого, в народі, назвали їх – "хрущовки", – яскравий представник соціалістичного житлового будівництва, коли на шкоду якості планування в пріоритет ставилася кількість окремих квартир для переселення в них людей з комунальних квартир або з дерев'яних бараків. Дану проблему можна вирішити шляхом перепланування, адже саме це гарна можливість надати новий вигляд приміщенню, розширити його і зробити квартиру більш зручнішою для життя.

Список використаних джерел

1. Архитектурная типология зданий и сооружений: Учеб. Для вузов:/ Змеул С. Г., Маханько Б. А. Издание стереотипное. – М.: Архитектура-С, 2004. – 240 с., ил. – С. 20 – 28.
2. Бальчунас В. Творчество в массовом жилищном строительстве. "Архитектура СССР", 1973,2.
3. Мастера архитектуры об архитектуре. – М., 1972. – С. 225.
4. Советская империя. Хрущевки. Документальный фильм // Реж. Е. Калиберда. – Россия, ФГУП ГТК «ТЕЛЕКАНАЛ «РОССИЯ», 2004.

Аннотация

Статья посвящена определению особенностей внутренней среды квартир домов 60-70-х годов в СССР.

Ключевые слова: типизация домов, дома 60-70-х годов в СССР, малоэтажные дома, "хрущевки", внутренняя среда.

Annotation

The article is developed to defining of peculiarities of internal environment of houses in 60-70th in the USSR.

Keywords: typification of houses, houses of 60-70th to the USSR, low houses, buildings of Khrushchev age, internal environment.